

SOCIO-PEDAGOGICAL REASONS OF FORMING FOREIGN SOCIO-CULTURAL LEARNING ENVIRONMENT FOR SCHOOLCHILDREN (5-9TH FORMS)

The article is devoted to the definition of the item “foreign socio-cultural learning environment” and its content; substantiation of expediency and effectiveness of its forming.

Key words: foreign socio-cultural learning environment, the principles of socio-cultural information selection and structuring, forms of learning, foreign socio-cultural competence, textbook, curriculum.

УДК 378.147:371.315

Блах В.С.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті проаналізовано шляхи застосування інтерактивних технологій навчання для підвищення ефективності фахової підготовки студентів, розкрито особливості використання інтерактивних технологій під час навчання психолого-педагогічних дисциплін.

Ключові слова: інтерактивні технології навчання, психолого-педагогічні дисципліни, ефективність підготовки фахівців.

Характерною ознакою освіти початку ХХІ століття є перехід від інформаційно-репродуктивних до пошуково-творчих технологій навчання. Дослідження психолого-педагогічної науки останніх десятиріч доводять, що традиційна система навчання, специфікою котрої було передавання знань та формування умінь, поступово почала відставати від темпів розвитку інформаційного суспільства. Тому цілком очевидно, що підвищення результативності навчально-виховного процесу в цілому залежить від обраних інноваційних технологій навчання сучасних фахівців.

Виходячи з того, що в останні роки серед науковців спостерігається посилення інтересу до питання використання новітніх педагогічних технологій під час підготовки фахівців різних рівнів, ми вважаємо доцільним розглянути їх застосування під час викладання дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Інтерактивне навчання, як педагогічна інновація, активізувало увагу освітян і знайшло відображення у працях українських і зарубіжних вчених І.Дичківської [2], М.Кларіна [4], Г.Коберник [5], О.Коберника [6], О.Пехоти [7], Н.Побірченко [1], Л.Пироженко, О.Пометун [8] та ін.

Мета даної статті – проаналізувати шляхи застосування інтерактивних технологій навчання для підвищення ефективності фахової підготовки студентів, розкрити особливості використання інтерактивних технологій під час навчання психолого-педагогічних дисциплін.

Термін “інтерактив” (від англ. “interact”) поєднує два слова – “inter” (взаємний) та “act” (діяти). Тобто, інтерактивний – це здатний до взаємодії, діалогу [3]. А інтерактивне навчання є спеціальною формою організації пізнавальної діяльності, під час запровадження якої досягаються певні прогнозовані результати.

Однією з головних умов інтерактивного навчання є рівноправність і рівнозначність суб’єктів навчання, виключення домінування одного учасника навчання над іншим. Викладач виступає при цьому лише як організатор навчального процесу.

Поставлені перед психолого-педагогічними дисциплінами цілі полягають не лише у творчому опануванні основ наук і технологій, але й в оригінальній передачі їх у навчальному процесі. Сутність практичних занять із дисциплін психолого-педагогічного циклу дозволяє в

якості основної ознаки прийняти вид і зміст діяльності, яка може бути організована на двох рівнях – відтворювальному і творчому.

Незважаючи на те, що зміст практичних занять у пізнавальному пошуку й одержання нових знань навіть при традиційному навчанні у значній мірі опирається на активну розумову діяльність студентів, напруга інтелектуальної думки в процесі навчання може бути низька.

Теоретичне осмислення і практичний процес навчання психолого-педагогічним дисциплінам дозволили виявити загальну закономірність активізації пізнавальної діяльності студентів: інтелектуальні сили студентів активізуються в основному постановкою проблемних ситуацій, завданнями дослідницького типу, а також під час інтерактивної взаємодії всіх учасників навчального процесу.

Практичне заняття визначає ставлення студента до предмета вивчення, а серйозна підготовка до нього вимагає самостійної роботи над матеріалом. Таке заняття несе в собі цінність тільки в тому випадку, якщо студент буде відкривати на цих заняттях нове для себе. Якщо ж тільки виконувати завдання, що запропоновані викладачем, то заняття стає нецікавим, до нього швидко пропаде інтерес.

Працюючи зі студентами денної та заочної форм навчання різних факультетів, ми дійшли висновку, що організація практичних занять з психолого-педагогічних дисциплін за класичним сценарієм хоча і важлива в плані вивчення основ наук, але не завжди стимулює навчально-пізнавальну діяльність студентів, а у деяких випадках взагалі не активізує її. Важливо відзначити, що й зміст роботи далеко не завжди сприяє розвитку творчих починань особистості.

Такий підхід до організації роботи, на наш погляд, є не завжди вдалим. Підтвердженням можуть слугувати окремі фрагменти недосконалості занять, що не сприяють формуванню пізнавального інтересу: у студентів майже відсутні уявлення про важливість опанованих ними тем, їх застосовність у практиці роботи загальноосвітніх навчальних закладів, про доцільність досліджуваного матеріалу; самостійна діяльність студентів спрямована на вивчення запропонованих викладачем тем лише з основних підручників і навчальних посібників; практично епізодичною є робота з додатковою науковою та навчально-методичною літературою, періодичними виданнями, першоджерелами; багато часу витрачається на пошук необхідних матеріалів; майже не враховуються індивідуальні особливості студентів.

Позбавлення цих недоліків під час організації навчальної діяльності з використанням інтерактивних технологій навчання, на наш погляд, дозволяє значною мірою підвищити ефективність практичних занять, стимулюючи пізнавальну активність студентів.

Як відомо, навчальний процес – це діяльність студентів і викладача, робота якого має бути спрямована на те, щоб студенти засвоювали необхідні види пізнавальної діяльності (у контексті даного предмету) і пов'язані з нею знання.

Повертаючись до обґрунтування інтерактивних технологій навчання в організації практичних занять з психолого-педагогічних дисциплін, ми відповідаємо на запитання: “В чому ж різниця між заняттями “класичного типу” і заняттями із використанням інтерактивних технологій?” та “Яким чином здійснюється інтерактивне навчання під час проведення занять психолого-педагогічного циклу?”

Варто відмітити, що особливість проведення практичних занять із використанням інтерактивного навчання полягає не стільки у виявленні рівня вивчення теоретичних відомостей дисциплін, а в активній розумовій діяльності, розумових операціях, формуванні пізнавального інтересу шляхом створення інтерактивної взаємодії всіх учасників навчального процесу.

Реалізація такого підходу до навчання в конкретному освітньому середовищі представляє певні труднощі у зв'язку із значною диференціацією рівня знань та вмінь студентів.

За роки навчання в школі майбутні студенти звикають до традиційного навчання. І ця установка діє досить міцно. Іноді організація занять з елементами інтерактивних технологій навчання просто “вибиває з колії” студентів, які звикли виконувати завдання викладача, наприклад, підготовку до практичних занять суто за питаннями, за конкретними пунктами, за знайомим їм порядком дій, які далеко не завжди мають практичну цінність. Тому, виходячи з дидактичних вимог, ми вважаємо, що інтерактивна взаємодія повинна відповідати: даному навчальному матеріалу; рівню підготовки студентів до сприйняття теми; виду і формі занять; ступеню залучення студентів у досліджувану проблему.

У процесі проведення практичних занять ми дійшли висновку, що найкраще забезпечення використання інтерактивних методика навчання можливо в умовах групової форми організації навчальної діяльності. Робота студентів в групах дає можливість активно проявити себе всім учасникам процесу, при цьому вони оволодівають навичками міжособистісного спілкування, а саме: користуються різноманітними прийомами розв’язання педагогічних завдань, виробленням загальних рішень, беруть активну участь у дискусіях тощо.

Слід зауважити, що важливою особливістю роботи студентів в групах є взаємонавчання та взаємодопомога, коли члени групи допомагають один одному, при цьому створюються більш комфортні умови для навчання, стимулюється працездатність всіх учасників. Колектив групи поділяється на декілька мікрогруп, до членів кожної з яких залучені студенти з різним рівнем навчальних можливостей (високим, середнім та низьким). Але при цьому враховуються і особистісні стосунки між членами малих груп.

Викладач ставить перед групами завдання, які потрібно вирішити за короткий проміжок часу, а також приготувати запитання або завдання учасникам з інших груп. Також керівник ознайомлює учасників з критеріями оцінювання навчальних досягнень. Найчастіше під час проведення занять нами використовувалися такі варіанти організації роботи груп, як “мікрофон”, “акваріум”, “мозковий штурм” або “мозкова атака”, “аналіз ситуації”, “дискусія”, “дебати”, методика проведення яких наведена у літературі [2,3].

Однак важливо пам’ятати, що увесь процес навчання недоречно вибудовувати лише за допомогою інтерактивних технологій, тому що вони мають не тільки переваги, але і свої недоліки, які полягають у наступному:

- для слабких студентів таке навчання виявляється важким; однак це можна подолати психологічно обґрунтованим добором мікрогруп і диференціацією рівнів завдань;
- є певні утруднення у взаємодії групового й індивідуального підходу до навчання.

Інтерактивні технології, котрі використовуються нами у системі вузівської освіти, ми не вважаємо абсолютними і універсальними, при цьому дотримуємося припущень, що об’єктом інтерактивного навчання може стати лише частина знань, частка матеріалу, запропонованого викладачем і досліджуваного студентами. А це саме той матеріал, що відноситься до практичної підготовки студентів і в процесі вивчення якого сам інтеракт стає об’єктом вивчення.

Результати опитування студентів, які брали участь у заняттях з використанням інтерактивних технологій навчання, показали наступне. Запропонована форма таких занять сприяла підвищенню активності студентів, викликала значний інтерес до виконання завдань. Під час такої форми організації навчання у студентів не тільки відбувалося чітке формування системи знань з певної теми, а також вони брали участь у аналізі й синтезі, у конкретизації та систематизації понять.

Таким чином, проведені дослідження засвідчують, що така специфіка організації занять дозволяє запровадити в навчальний процес нові форми роботи, а також викликає значний інтерес у студентів до раніше вивченого матеріалу, причому осмислення його відбувається по-новому, на більш науковому рівні. Отже, використання інтерактивних технологій навчання на заняттях з дисциплін психолого-педагогічного спрямування є результативним засобом підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців.

Одним з перспективних напрямів подальшого дослідження цієї проблеми є шляхи застосування інтерактивних технологій під час самостійної роботи студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх вчителів / [Н.Г.Баліцька, О.А.Біда, Г.Л.Волошина та інш.]; за ред. Н.С. Побірченко. – К.: Науковий світ, 2003. – 138 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник / І.М.Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с. (Альма-матер).
3. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н.П.Наволокова. – Х.: Вид. група “Основа”, 2009. – 176 с.
4. Кларин М.В. Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта / М.В.Кларин // Педагогика. – № 7. – 2000. – С.12-18.
5. Коберник Г. Фахова підготовка вчителя в умовах освітнього середовища / Г.Коберник // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2010. – № 34. – С.7-12.
6. Кравченко Т.В., Коберник О.М. Використання інтерактивних методик на уроках трудового навчання / Т.В.Кравченко, О.М.Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – №2. – С.28-31.
7. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін. / ред. О.М. Пехота. – К.: А.С.К., 2001. – 252 с.
8. Сучасний урок: Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. За ред. О.І.Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

Блах В.С.

ИНТЕРАКТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИМ ДИСЦИПЛИНАМ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ

В статье проанализированы пути применения интерактивных технологий обучения для повышения эффективности специальной подготовки студентов, раскрыты особенности использования интерактивных технологий при обучении психолого-педагогическим дисциплинам.

Ключевые слова: интерактивные технологии обучения, психолого-педагогические дисциплины, эффективность подготовки специалистов.

Blah V.S.

INTERACTIVE EDUCATION OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL DISCIPLINES AS MEANS OF IMPROVING THE TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS

The article explores the influence of using interactive learning technologies on increasing the effectiveness of vocational training students and describes the use of interactive technologies in teaching psychological and educational courses.

Keywords: interactive technologies of studies, psychological and pedagogical disciplines, efficiency of preparation of specialists.

УДК 37.013.42: 316.624.3

Богомолова М.Ю.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОБОТИ З ПІДЛІТКАМИ-ДЕЛІНКВЕНТАМИ, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

У статті розглядаються основні соціально-педагогічні аспекти роботи з підлітками-делінквентами, які знаходяться в місцях позбавлення волі.